SVERIGES RIKSDAG

# Motion till riksdagen 2026/27:2849

**av Ulrika Westerlund och Ajda Asgari (båda MP)**

# Ett utökat grundlagsskydd: äktenskap, föräldraskap, ändring av juridiskt kön

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att göra ett tillägg i regeringsformen för att inkludera könsidentitet och könsuttryck i 1 kap. 2 § och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att göra ett tillägg i regeringsformen för att inkludera könsidentitet och könsuttryck i 2 kap. 12 § och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att grundlagsskydda rätten att ändra juridiskt kön samt att ingå äktenskap och vara vårdnadshavare tillsammans oavsett juridiskt kön och tillkännager detta för regeringen.

## Motivering

I januari 2025 presenterades utredningen *Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter* (SOU 2025:2). Utredningen skulle enligt direktivet utreda några frågor om det skydd för grundläggande fri- och rättigheter som gäller enligt regeringsformen. Kommittén skulle överväga om detta skydd i vissa delar bör ändras och om helt nya grundläggande fri- och rättigheter borde införas.

”Ett starkt skydd för individens fri- och rättigheter är centralt i ett fritt och öppet samhälle. Nu påbörjar vi det viktiga arbetet med att göra flera fri- och rättigheter i regeringsformen tydligare och tillgängligare för människor, och därmed stärka betydelsen av vår egen grundlag”, sa justitieminister Gunnar Strömmer när utredningens uppdrag presenterades. Bland annat skulle utredningen titta på behovet av att inkludera rätten till abort i 2 kap. regeringsformen. Utredningen kom i sitt betänkande fram till att en ny paragraf, 13 §, ska införas, med lydelsen: ”Den som är gravid har rätt att avbryta sin graviditet enligt bestämmelser som meddelas i lag.”

I en motion som Miljöpartiet lämnade in under riksmötet 2024/2025 (2024/25:804) föreslog vi att den då arbetande utredningen skulle ha kunnat få ett tilläggsdirektiv gällande frågan om att inkludera könsidentitet och könsuttryck i regeringsformen. Vi föreslog också att om ett sådant tilläggsdirektiv inte gavs borde en ny utredning tillsättas. Nu förordar vi att en ny utredning tillsätts – med ytterligare uppdrag.

Diskrimineringsgrunden ”könsöverskridande identitet och uttryck” är den senast tillkomna diskrimeringsgrunden och det är också den enda som explicit kan sägas saknas i den uppräkning av diskrimineringsgrunder som görs i 1 kap. 2 § regeringsformen. Där står: ”Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.” Även om uppräkningen inte är exakt överensstämmande med de andra sex existerande diskrimineringsgrunderna, kan samtliga dessa sägas täckas in av regeringsformens skrivning, medan den sist tillkomna diskrimineringsgrunden som avser att skydda transpersoner inte täcks in. Denna skevhet i lagstiftningen anser vi borde rättas till genom ett tillägg i regeringsformen.

I 2 kap. 12 § finns inte en lika omfattande uppräkning, men även här anser vi att ett tillägg borde göras, för att tydliggöra att lagar eller föreskrifter inte får missgynna transpersoner.

Dessa tillägg är angelägna, inte minst eftersom just transpersoners rättigheter allt oftare ifrågasätts i den offentliga debatten. Kampen för rättigheter är inte över för att en strid är vunnen och en lag är klubbad. Utvecklingen i Sverige och exemplen från Europa visar att vi inte bara kan blicka mot och arbeta för nästa reform, utan att rättigheter som redan finns behöver skyddas. Att stärka skyddet för en utsatt minoritet i Sverige är en angelägen uppgift för politiken. Under senare år har den offentliga debatten tyvärr

hårdnat ytterligare och inom hbtqi-gruppen är det särskilt transpersoners rättigheter och existens som attackeras.

Miljöpartiet anser att ändringar i grundlagen ska göras med återhållsamhet. Alla rättigheter kan inte skyddas just där. Men i ljuset av en allt större utsatthet för hbtqi-gruppen anser vi ändå att det är rimligt med en utredning gällande ändringar i regeringsformen och att denna också får i uppgift att se över möjligheten att skriva in konkreta rättigheter. Vi vill att utredningen får i uppdrag att, på ett liknande sätt som rätten att avsluta sin graviditet nu har inkluderats, också inkludera rätten att ändra juridiskt kön (en möjlighet som funnits i Sverige sedan 1972, men som aldrig varit så ifrågasatt som idag) samt rätten att ingå äktenskap (vilket varit möjligt sedan 2009) och rätten att vara vårdnadshavare tillsammans, oavsett (juridiskt) kön (vilket varit möjligt sedan 2003).

*Ulrika Westerlund (MP)* *Ajda Asgari (MP)*